

Марусевич Дмитро Олександрович,
ад'юнкт кафедри економіко-правових
дисциплін Національної академії
внутрішніх справ;

*Науковий керівник: Стратулат Н.
В.,* завідувач кафедри юридичного
документознавства Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
філологічних наук, доцент

РОЛЬ МОВИ В ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Важливим складником законотворчої діяльності взагалі та законодавчої техніки зокрема є мова, її лексичні, граматико-стилістичні та структурно-жанрові засоби, що реалізуються в нормативно-правових текстах. Мова є тим першоелементом, з якого об'єктивується право як система загальнообов'язкових соціальних норм. Саме у мовно-словесних знаках і конструкціях репрезентуються правові поняття й категорії, правові норми та приписи. У сучасному суспільстві правові норми не можуть

існувати інакше, ніж у словесній (мовно-знаковій) формі. Правові думки (ідеї), правові знання і правові приписи найкраще втілюються у вербально-синтаксичних конструкціях. Ось чому мова, її засоби є надзвичайно вагомими для права.

Це питання досліджувало багато вчених, зокрема, Н. В. Артикуца, Р. К. Бержерон, О. В. Богачова, Н. А. Власенко, О. В. Зайчук, Р. Ієрінг, Д. А. Керімов, С. П. Кравченко, А. С. Піголкін, В. М. Пивоваров, П. М. Рабінович, О. Ф. Скакун, Ю. О. Тихомиров, З. А. Тростюк С.О. Швачко.

Так, Н. В. Артикуца наголошує, що професію законопроектувальника часто порівнюють з професією архітектора, а процес нормотворення - з будівництвом. Мові у цьому образному порівнянні відведена роль будівельного матеріалу, з якого утворюються правові норми. Таке порівняння суттєво зменшує роль і значення мови у правотворчості, спрощує розуміння сутності мови, цього складного феномена соціуму, здатного створювати, зберігати та передавати інформацію, бути не просто матеріалом, але й складним поліфункціональним інструментом регулювання суспільних відносин, знаряддям правового мислення, пізнання, комунікації, впливу тощо [2].

Варто зауважити також, що сьогодні законотворцям слід усвідомлювати, що текст закону значно впливає на розвиток розмовної мови, особливо коли ми говоримо не про спеціальні нормативні акти, а про закони широкого використання: від Конституції України до різноманітних кодексів, інших законів та підзаконних актів. Адже журналісти та адвокати, чиновники і державні діячі починають у своїх виступах оперувати мовою закону, чим формують частоту вживання різноманітних словосполучень, які використані у законі. Якщо ці сполучення не відповідають за принципами побудови стилю української мови, то відбувається або їх перекручування у розмовній мові, або розмовна мова ще більше засмічується не властивими їй словами та словосполученнями [2].

Чіткість, ясність і зрозумілість мови закону - основна передмова його ефективного застосування, адже повноцінне регулювання законом суспільних відносин можливе лиш за умов однозначного розуміння його положень суб'єктами правовідносин.

У цьому контексті вбачається слушним приділити увагу положенням Закону України «Про Національну поліцію», у ст. 17 якого термін «*поліцейський*» застосовується як вид професії, водночас у постанові Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 р. № 988 «Про грошове забезпечення працівників поліції» термін «*поліцейський*» вживається на позначення посади з числа молодшого складу поліції [1, 4]. То чи не більш правильним було б скористатися терміном «*працівник поліції*», який, до речі, також використовується у названому Законі (напр., ст. 64. Присяга *працівника поліції*).

Принагідно зазначимо, що, як вважає О. Пономарів, називати представників поліції поліцейськими взагалі не є доречним. Російське *полицейский*, як прикметник, перекладаємо *поліційний*: *поліційна дільниця, поліційний нагляд*. Підтвердження зазначеного вище ми можемо знайти і в англійській мові, де говорять: a/the police officer - *поліцейський*, але the police - *поліція*.

Отже, досконале мовне втілення нормативного акта надає волі законодавця цілісності та завершеності форми, забезпечуючи його загальнодоступність, прозорість, максимальну зручність тлумачення, застосування, і найбільш небезпечно, коли в одному законі припускається розуміння терміна в кількох взаємовиключних значеннях, оскільки це призводить до дезорієнтації тих, кому адресовані положення цього закону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2015 р.
2. Мова права та її вивчення студентами юридичних спеціальностей у вищих навчальних закладах України / Н. В. Артикуца // зб. матеріалів наук.-практ. конф. - 157 с.
3. Швачко С. О. Поверхнева та глибинна структури юридичних текстів/ С. О. Швачко, І. К. Кобякова // Право та лінгвістика. - 2004. - 567 с.
4. Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 № 988.
5. Язык закона / под. ред. А. С. Пиголкина. - М., 1990. - 200 с.